

7. Глоба О.В. Принципи утворення навчальних словотворчих термінологічних слівників (на матеріалі англ.економ.термінологіки): Автореф.дис...канд. філол.наук: 10.02.04 /Одес.нац.ун-т. ім.І.Мечникова. – Одеса, 2002. – 20 с.
8. Лотте Д.С. Основы построения научно-технической терминологии. – М. – Изд.-во Ан СССР. - 1961.

УДК 81'373.7:811.161.2:811.112.2:811.111

Сошко О.Г.
(Київ, Україна)

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМПАРАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ НА ПОЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ РИС ЛЮДИНИ (на матеріалі української, німецької та англійської мов)

У статті розглядаються семантичні особливості образних компаративів на позначення морально-етичних рис людини в українській, німецькій та англійській мовах. Проаналізовано спільну та відмінну мотивацію формування фразеологічного значення та лінгвокультурні особливості образних порівнянь.

Ключові слова: фразеологічна одиниця, компаратив/порівняльний зворот, семантична структура, структурно-семантичний аналіз.

В статье рассмотрены семантические особенности образных компаративов, обозначающих морально-этические черты человека в украинском, немецком и английском языках. Проанализирована общая и различная мотивация формирования фразеологического значения и лингвокультурные особенности образных сравнений.

Ключевые слова: фразеологическая единица, компаратив/сравнительный оборот, семантическая структура, структурно-семантический анализ.

The article highlights the semantic peculiarities of comparative phraseological units denoting moral and ethical characteristics in English, German and Ukrainian. Common and different motivations of comparative phraseological meaning formation and their respective linguocultural peculiarities are analysed.

Key words: comparative phraseological unit, phraseological simile, semantic structure, structural-semantic analysis.

Компаративна фразеологія – це великий шар будь-якої мови і одна з найбільш поширених і стародавніх форм мовної номінації, адже через порівняння людина здавна осягала навколишній світ та саму себе. Пізнання навколишнього світу відбувається у постійному процесі порівняння нового з вже відомими реаліями, що і відображається у мові. Позначаючи новий об'єкт, явище, людина незмінно співвідносить його у свідомості зі схожим об'єктом, явищем, що вже має назву.

Об'єктом нашого дослідження виступають українські, німецькі та англійські компаративні фразеологізми на позначення морально-етичних рис людини. Предметом дослідження є структурно-семантичні особливості цих фразеологічних одиниць. Метою даної роботи є опис семантичних характеристик порівняльних конструкцій, а також виявлення на основі зіставного аналізу їх спільних та відмінних рис в українській, німецькій та англійській мовах.

Опис компонентної структури компаративних фразеологічних одиниць та їх семантики, синтаксичної ролі у реченні в різних трактуваннях та на матеріалі різних мов представлений у дослідженнях таких вітчизняних мовознавців як К.І. Мізін, А.М. Найда, С.В. Талько, А.П. Романченко, О.А. Щепка та ін. Актуальність даного дослідження визначається відсутністю загальнотеоретичних робіт, присвячених вивченню внутрішньої форми компаративів на позначення морально-етичних рис людини в українській, німецькій та англійській мовах з точки зору завдань структурно-семантичного та лінгвокультурного аналізу, а також необхідністю зіставлення фразем даної групи з метою виявлення як спільних, універсальних ознак, так і диференційних, специфічних етнокультурних і етнолінгвістичних рис.

Важливою характеристикою стійких порівнянь на позначення морально-етичних характеристик людини є наявність образної, експресивної та емоційно-оціночної складових у їх семантиці. Крім того, виділення національно-культурного компонента значення дозволяє дослідити відображення в образних компаративах культурних особливостей національного характеру народу. Порівнювальним компонентом, носієм образу в даній групі фразем може виступати:

- “людина”

Переосмислюватися можуть образи біблійних персонажів. Адам і Єва у Біблії перші люди на Землі, створені Богом, які стали прабатьками людського роду. Фразема укр. (*невинний*) як *Адам і Єва в раю* [1: 19] характеризує морально чистих, нехитрих, наївних людей, тобто таких, якими були Адам і Єва до того, як скуштували плід з Древа пізнання Добра і Зла.

Каїн – згідно з Біблією, перший син Адама, який вбив свого брата Авеля через заздрість, оскільки жертва Авеля була прийнята Богом прихильніше (книга Буття, 4). Ім'я “Каїн” стало називним для злої, заздрісної людини, яка здатна на підлість, навіть може вбити найрідніших людей. Крім того, фраземою укр. *дрижить як Каїн за алтин* [2: 63] позначається дуже скупа людина: *Земелька ся була Латанська, / Завзятий цар в ній був Латин, / Старий скупендя-скурвасинська: / Дрижав, як Каїн, за алтин* (І. Когляревський. Енеїда, 1928, с. 106) [цит. за: 3: 24]. Тут, очевидно, треба брати до уваги сполучення двох ідіом: укр. *труситися над копійкою (шелягом)* – тобто “бути скупим” та укр. *труситися як Каїн* – бо в Біблії про купість Каїна не йдеться.

Репрезентувати негативні морально-етичні якості може стать у сполученні з простим походженням, і, відповідно, погана вихованість людини. Таким може бути порівняння людини будь-якої статі із укр. *бабою*, тобто із заміжною селянкою або взагалі жінкою з простолюду: укр. *сварливий як баба* “про сварливу людину, переважно чоловічої статі” [2: 11], *як базарна баба* “про сварливу, галасливу людину” [2: 11]. Носієм характерних для свого віку й статі може бути укр. *дівчина* – молода неодружена особа жіночої статі:

укр. *чемний як дівка по сьомій дитині* “про нечемну, безсоромну людину” [2: 46], *соромливий як дівчина* “про занадто соромливого хлопця” [2: 46]. Некультурність та інші риси можуть позначатися через підкреслене згадування у порівнянні простонародних імен: укр. [*як (мов, ніби) [та] баба Палажка [і баба Параска]* “язикатий, чванливий, пихатий” [1: 22], *прилип як до Гандзі Пилип* “про надокучливу, причепливу людину” [2: 35], однак етимологія цих виразів різна: у першому випадку можливо є алюзія до героїнь відомих творів І. С. Нечуя-Левицького (“Кайдашева сім’я”, оповідання “Не можна бабі Парасці вдержатись на селі”, “Благословіть бабі Палажці скоропостижно вмерти”), натомість у другому вибір імені може зумовлюватися римою.

У порівняннях можуть використовуватися імена реальних або вигаданих осіб, відомих своїми певними рисами. Наприклад, ім’я Мюнхгаузена стало загальноживаною назвою людини-брехуна, яка розповідає неймовірні історії: нім. *lügen wie Münchhausen* “брехати” [4: 122] (досл. “брехати як Мюнхгаузен”). Барон Мюнхгаузен (нім. *Karl Friedrich Hieronymus Freiherr von Münchhausen*, 1720-1797) – реальна людина, нащадок давнього нижньосаксонського роду Мюнхгаузенів, ротмістр російської служби, історична особа і літературний персонаж, став відомий завдяки книзі Рудольфа Распе “Розповіді барона Мюнхгаузена про його дивовижні подорожі і кампанії в Росії”, яка була анонімно видана англійською мовою в 1785 році у Лондоні.

Досліджувані компаративи показують відношення до представників інших національностей або народів. В українській мові етнонім *грек* іронічно позначає скупу людину: *щедрий як грек* [2: 41], *щедрий як ніжинський грек* [2: 41], а *німець* – людину нещирю: *вивертає пику наче німець* “про дволичну людину” [2: 115]. Про пихату, набундючену людину українці говорять, що вона *сидить як турецька пашиа* [2: 111], а у німецькій мові ці ж самі риси асоціюються з представником іспанської національності: *(stolz) wie ein Spanier* “пихатий, бундючний, як іспанський грант” [4: 169] (досл. “гордий як іспанець”).

У німецьких фраземах з компонентом-етнонімом для підсилення виразності використовується образ збірності: *wie eine Horde wildgewordener Bantuneger* “шаленіти, верещати; вихвалитися” [4: 24] (досл. “як натовп шалених негрів племені Банту”), *fluchen wie zwanzig Russen* “сильно лаятися” [4: 149] (досл. “клясти/лаятися як двадцять росіян”).

Представники робітничих або низькокваліфікованих професій, які зазвичай не вирізнялися рівнем своєї культури, уособлюють такі якості як невихованість, грубість, брехливість: нім. *fluchen wie ein Bürstenbinder* “дуже, непристойно лаятися” [4: 41] (досл. “клясти/лаятися як щіткар”), *lügen wie ein Bürstenbinder* “зухвало брехати, брехати як собака” [4: 41] (досл. “брехати як щіткар”), *fluchen wie ein Droschkenkutscher* “вульгарно проклинати; хто-н. кляне, аж волосся на голові стає” [4: 50] (досл. “клясти/лаятися як візник”), *schimpfen wie ein Droschkenkutscher* “лаятися без розбору, як базарна баба” [4: 50] (досл. “клясти/лаятися як кучер”), *schimpfen wie die Kesselflicker* “голосно, непристойно лаятися” [4: 95] (досл. “клясти/лаятися як паяльщик”), *fluchen wie ein Scheundrescher* “нестримано лаятися” [4: 157] (досл. “клясти/лаятися як молотильник”), *grob wie ein Sautreiber* “дуже грубий; безкультурний” [4: 155] (досл. “грубий як свинопас”); англ. розм. *swear like a fishwife* “лаятися на чому світ стоїть, лаятися як візник” [5: 738] (досл. “лаятися як перекупка”).

- **“міфологічна істота / релігійне уявлення”**

Деякі фрази містять у своїй семантичній структурі релігійні чи міфологічні уявлення. Традиційно уявлення про надприродне будується за опозиційною моделлю “добре – погано”. У групі українських компаративів вживаються компоненти-демоніми *чорт*, *дідько*, *біс* на позначення рис злої людини: *злий як чорт* [2: 163], *як чорта з’їв* [2: 163], *злий як дідько* [2: 47]. *Чорт* або *біс* – за забобними уявленнями – надприродна істота, що втілює зло і звичайно зображується у вигляді темношкірої людини з козячими ногами, хвостом та ріжками [6: (1: 109); 6: (3: 777)]. Взагалі цей міфонім може репрезентувати у порівняннях і цілий ряд інших негативних морально-етичних рис: укр. *хитрий як біс (чорт)* “про дуже хитру людину” [2: 16], *вертить болотом як арідник* “про вередливу людину” [2: 17] (*арідник* – міфологічний персонаж; *чорт* [2: 171]), *бреше як дідько* “безсоромно бреше” [2: 47], *хитрий як дідько* “про хитру, підступну людину” [2: 47], *як дідько в греблі* “вередує, каверзує” [2: 47], *підлазить як чорт під монастир* “хитрує, намагається ошукати” [2: 163], *сидить як чорт на грошах в болоті* “про скупу, відлюдькувату людину” [2: 164]; англ. (*as proud as Lucifer* “гордий як диявол, зарозумілий, пихатий” [5: 473]).

- **“предмет / матеріальний об’єкт”**

Мотивацією порівняння можуть виступати обставини, що супроводжують функціонування предмету. Зіставлення з безперервним звуком кулемета, надає відповідну характеристику мовленню людини: нім. *eine Fresse haben wie ein Maschinengewehr* “багато, жваво, тривалий час говорити, непристойно лягтися” [4: 115] (досл. “мати глотку як ручний кулемет”).

Негативно характеризувати людину може і порівняння з механізмами, надійність роботи яких сприймається неоднозначно: нім. *ein Gemüt haben wie ein Viertaktmotor* “бути нетактовним” [4: 189] (досл. “мати характер, як чотиритактний двигун”); англ. рідк. *lie like a gas-meter* “брехати; прибріхувати” [5: 306] (досл. “брехати як газовий лічильник”).

Пейоративність у позначенні морально-етичних характеристик людини може виражатися через порівняння з пошкодженими предметами, які більше не можуть виконувати свою функцію, або з речами, які у хатній ієрархії займають найнижчу ланку, бо за їх допомогою виконується брудна робота: нім. *angeben wie eine Bürste ohne Haare* “шаленіти; безпідставно чванитися” [4: 41] (досл. “хвастати як щітка без волосся”), *angeben wie ein wildgewordener Handfeger* “шаленіти; вихвалитися” [4: 75] (досл. “хвастати як оскаженіла мітла”).

- **“матеріал / субстанція”**

Більшість компаративних фразем даної групи мають значення, яке визначається характером матеріалу або його сутністю. Відповідно, фрази з компонентами “бруд”, “шлаки-продукти життєдіяльності” мають виключно негативне забарвлення, оскільки відбувається перенесення фізичного забруднення на нечистоту моральну: укр. *простав як грязь до підшов (чобіт)* “про набридливу, докучливу людину” [2: 43], *простав як кізак до підшови* “про набридливу, докучливу людину” [2: 66]; нім. *frech wie Dreck* “дуже безсоромний, зухвалий, нахаба з нахаб” [4: 48] (досл. “зухвалий, нахабний як бруд/лайно”), *frech wie Gassendreck* “дуже безсоромний; зухвалий, настирливий” [4: 66] (досл. “зухвалий, нахабний як бруд провулку”), *sich wie Dreck benehmen* “безсоромно поводитися”

[4: 49] (досл. “поводитися як бруд/лайно”), *sich wie das letzte Stückchen Dreck benehmen* “надзвичайно погано поводитися” [4: 49] (досл. “поводитися як останній шматок бруду/лайна”), *frech wie Affenscheisse* “дуже зухвалий” [4: 17] (досл. “зухвалий, нахабний як мавп’ячі екскременти”).

Деревинний або метиловий спирт, метанол – безбарвна рідина, яка по смаку і запаху мало відрізняється від етилового спирту, але є дуже токсичною для людини. Порівняння з цією субстанцією надає людині негативних характеристик: нім. *giftig wie ein Holzgeist* “складний, важкий у взаєминах; дуже скандальний” [4: 82] (досл. “отруйний як деревинний спирт”).

Порівняння з металами на позначення морально-етичних рис спостерігається нами лише на матеріалі англійської мови і наділяє людину різними, інколи протилежними рисами через надані цьому матеріалу мовною свідомістю своєрідні характеристики. До прикладу, *brass* “латунь” – сплав міді та інших металів – була відома вже давнім римлянам. Шляхом стоплювання міді з металевим цинком латунь вперше була отримана в Англії в 1781 році. У XIX столітті в Західній Європі і Росії латунь використовували в якості підробного золота, що і забезпечило цьому матеріалу негативні конотації: англ. *(as) bold as brass* пренебр. “нахабний, безсоромний, безовісний” (пор. рос. *медный лоб*) [5: 106] (досл. “нахабний як латунь”). *Gold* “золото” належить до благородних металів і надає людині виключно позитивних характеристик: англ. *(as) good as gold* 1. “хороша, благородна, порядна (про людину); надзвичайно цінний, винятковий; на вагу золота”; 2. “слухняний” [5: 324]. *Steel* “сталь” – сплав заліза з вуглецем – міцний метал, який асоціювався із холодною зброєю, якій здавна надавали сакрального значення через її персональну приналежність особі: англ. *(as) true as steel* “вірний, відданий душою і тілом” [5: 719] (досл. “істинний/відданий як сталь”).

• “зооморфні назви”

Група компаративних фразеологізмів-зооморфів на позначення морально-етичних характеристик є, за нашими спостереженнями, найчисельнішою. Унаслідок своєї міфологізації, особливо на ранніх стадіях розвитку людства, тварини протягом довгого часу слугували певною наочною парадигмою, відношення між елементами якої могли використовуватися в ролі моделі життя людини і суспільства. При цьому окремі елементи зооморфного коду мають постійно закріплені за ними значення і набувають здатності виступати класифікаторами, які умовно-символічно описують певну ситуацію або характеристику [7 (1: 440-441)]. Гіпероніми *птх*, *риба*, *звір* рідко використовуються як компоненти фразеологічних одиниць, але несуть символічні атрибути відповідної групи [8: 180]. Прототипне уявлення про звіра – це уявлення насамперед про хижака з притаманною йому жорстокістю і злостивістю: укр. *сердитий як звір* “про дуже сердиту, роздратовану людину” [2: 59].

У міфологічних уявленнях багатьох народів Євразії та Північної Америки образ *вовка* переважно пов’язували з культом ватажка бойової дружини (або бога війни). У слов’янській міфології ця тварина часто приймає образ людини-оборотня, що має надприродну силу перетворюватися у вовка [7 (1: 242)]. В українській фразеологічній системі вовк уособлює злостивість, непривітність: *злий як вовк* “про надзвичайно злу людину” [2: 28], *недобрий як вовк* “про непривітну, злу людину” [2: 28]. Прототипне уявлення про особливості по-

ведінки цього хижака відображається у зворотах: *боїться мов вовк вогню* “дуже боїться” [2: 27], *боїться як вовк кози* “зовсім не боїться” [2: 27]. Крім того, образ вовка може позначати (в тому числі іронічно) і такі негативні морально-етичні риси, як: невихованість (*дикий як вовк у лісі* [2: 27]), нахабність, безсоромність (*засоромився як вовк* [2: 28]), хитрість (*хитрий як вовк* [2: 28]), скупість, жадібність (*щедрий як вовк* [2: 28]), жадібність, ненажерливість (англ. *(as) greedy as a wolf* [5: 829] (досл. “жадібний як вовк”), нещирість, фальшивість (*любить як вовк візю* [2: 28], *любить як вовк пороза* [2: 28], *миле як вовк барана* [2: 28] (зазначені тварини входять до об’єктів полювання вовка).

Еталонне позначення хитрості – образ *лисиці*: укр. *хитрий як лис* [2: 83], *хитрий як лисиця* [2: 83] – про дуже хитру, підступну людину; *крутить як лисиця хвостом* [2: 83], *крутиться як лисиця* [2: 83] – про людину, яка хитрує; англ. *(as) cunning (sly) as a fox* “хитрий як лисиця” [5: 297].

Традиційним є осмислення зміни параметричних ознак зооморфічного об’єкта порівняння як характеристики певних негативних рис: напр., *жаба* асоціюється із бундючністю, пихою: укр. *як жаба на купині* 1. зі сл. *розсістися, розпросторитися* “дуже зручно, вільно, займаючи багато місця; не стримуючись, без обмеження”; 2. зі сл. *надутися, наприндитися* “дуже, надто (про пихату, набундючену людину)” [1: 233], *дметься як жаба в болоті* [2: 53], *дметься як жаба на лопуху* [2: 53] – про людину, яка безпідставно поводить пихато; *надувся як жаба* [2: 53], *надувся як жаба на купині* [2: 53], *надувся як жаба на пеньку* [2: 53], *наприндився як жаба на призьбу* [2: 53] *надувся як ропуха* [2: 128] – про пихату, набундючену людину; нім. *sich aufblasen wie ein Frosch* “заноситися, високо нестися” [4: 64] (досл. “надуватися як жаба”). Часто до складу порівнянь входить локативний компонент, який підкріплює позначені якості, або, навпаки, підкреслює абсурдність їх прояву.

В українській фразеології при позначенні морально-етичних характеристик людини образ *собаки* є носієм переважно негативних ознак. За визначенням Словника української мови укр. *собака* 1. “домашня тварина родини собачих, яку використовують для охорони, на полюванні і т. ін.”; 2. перен., зневажл. “про злу, жорстоку, недоброчливу і т. ін. людину”; 3. “той, хто досяг досконалості в чому-небудь; вмiла, спритна, завзята в чомусь людина”; 4. “хижий савець родини собачих” [9 (9: 431)]. В деяких українських фразеологічних зворотах інтенсивність ознаки підкріплює деталізація породи або приналежності собаки (“санджарівський”, “зінське”, “панське”), вікових характеристик (“собака/пес” – “щеня”), локалізації. Актуалізація риси “злість” відбувається у наступних зворотах: *злий (лихий) як (мов, немов і т. ін.) собака* [9 (9: 430)], *злий як собака* [1: 674], *зубатий як пес* [2: 113], *недобрий як пес* [2: 114], *злий як пес на прив’язі* [2: 113], *злий (лютий) як (мов, ніби) пес санджарівський* [1: 500], *завзятий як панське щеня* [2: 168], *злий/лихий/сердитий як зінське щеня* [2: 168] – про дуже злу людину. Фразема нім. *ein Gewissen haben wie ein Schlachthund* [4: 159] позначає інші риси – “не мати совісті; діяти підло, нечесно” (досл. “мати характер як собака різника худоби”), які зумовлює професія особи, який ця тварина належить.

Підкреслення нечистокровного походження собаки також надає негативних конотацій: нім. *falsch wie eine Gerbertöle sein* “бути дуже злим, хто-н. злий як собака” [4: 68] (досл. “бути фальшивим/підробним як дворняжка”). Переосмислюватися може і нестабільність,

нестійкість, часта зміна положення тіла тварини, або його частин. Наприклад, здатність собаки крутити хвостом в переносному значенні означає “крутити”, тобто “хитрувати”: *вилає як собака* [2: 141], *вилає як собака хвостом* [2: 141], *вилає як пес в човні* [2: 113], *вилає як собака в човні* [2: 141], *вилає як пес коло ятки* [2: 113].

Свина у всіх досліджуваних мовах асоціюється з непорядністю, невихованістю, хвалькуватістю: укр. *благородна як свиня городна* “про людину простого походження, яка претендує на благородне походження” [2: 131]; нім. *angeben wie eine gesengte Sau* “шаленіти; вихвалитися” [4: 153] (досл. “хвалитися як смалена свиня”), *Benehmen wie eine gesengte Sau* “надзвичайно погана поведінка; кричуща непорядність” [4: 153] (досл. “поводити себе як смалена свиня”), *sich benehmen wie fünfhundert Säue* “зовсім непорядно поводитися” [4: 154] (досл. “поводитися як п’ятсот свиней”), *Benehmen wie eine Wildsau* “дуже погана поведінка” [4: 197] (досл. “поводити себе як дика свиня”); англо-амер. розм. зневаж. *(as) independent as a hog on ice* “нахаба, самовпевнена, розв’язна людина” [5: 388] (досл. “незалежний як свиня на льоду”).

Такі гнучкі, верткі риби, як *вугор* або *в’юн*, профілює людину, яка хитрує, вміє добре викрутитися: укр. *вертиться як в’юн в ополонці* [2: 34], *вертиться як в’юн на скворідці* [2: 34], *звивається як в’юн посолений* [2: 34], *крутиться як посолений в’юн* [2: 34], *верткий як в’юн* [2: 34], *спртний як в’юн* [2: 34]; нім. *glatt wie ein Aal* [4: 13; 10: 17] (досл. “слизький як вугор”); англ. *(as) slippery as an eel* [5: 238] (досл. “слизький як вугор”) (пор. укр. *слизький що й не вхопиш*).

Таким чином, можемо зазначити, що хоча компаративність – це одна з універсальних мовних категорій, присутня у будь-якій мові, на матеріалі досліджуваних мов компаративні фразеологізми характеризуються певними специфічними рисами. Національна мовна картина світу найбільш яскраво передається через образну структуру порівнянь. Значення компаративних фразеологізмів обумовлюється не тільки їхньою структурою, а й відносинами між компонентами, внаслідок чого відбувається повне або часткове переосмислення значень компонентів фрази. Своєрідність фразеологічного значення пов’язана, перш за все, з характером внутрішньої форми порівняння, особливості якої визначаються у зіставленні з внутрішньою формою лексем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. – К.: Наук. думка, 2008. – 1104 с.
2. Словник стійких народних порівнянь / Уклад. О.С.Юрченко, А.О. Івченко. – Х.: Основа, 1993. – 176 с.
3. Алефіренко М.Ф. Компаративні фразеологізми. Методичні розробки з курсу загального мовознавства. – К.: Київський державний педагогічний інститут ім. О.М. Горького, 1976. – 27 с.
4. Німецько-український фразеологічний словник (усталені порівняння) / Уклад К.І. Мізін. – Вінниця: Нова книга, 2005. – 304 с.
5. Большой англо-русский фразеологический словарь: Около 20000 фразеологических единиц / А.В. Кунин. – 6-е изд., исправл. – М.: Живой язык, 2005. – 944 с.

6. Новий тлумачний словник української мови: В 3-х т. / Уклад.: В. Яременко, О. Сліпушко. – К.: “Аконіт”, 2007. – Т. 1 /А-К/. – 926 с., Т. 2 /К-П/. – 926 с., Т. 3 /П-Я/. – 862 с.
7. Мифы народов мира. Энциклопедия. (В 2 томах) / Гл. ред. С.А. Токарев. – 2-е изд. – М.: “Советская Энциклопедия”, 1987 – 1988. – Т. 1: А – К. – 1987. – 674 с.
8. Левченко О.П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: Монографія. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 352 с.
9. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970 – 1980. – Т. IX: С. – 1978. – 916 с.
10. Бинович Л.Э., Гришин Н.Н. Немецко-русский фразеологический словарь. Под ред. д-ра Малиге-Клаппенбах и К. Агрикола. Изд. 2-е, испр. и доп. М., “Русский язык”, 1975. – 656 с.

УДК 811.112.234

*Черняєва І.А.
(Одеса, Україна)*

ПРИРОДА ГОЛОСНИХ, ЇХ ВИНИКНЕННЯ І ЕВОЛЮЦІЯ В МОВАХ

Статтю присвячено розгляду еволюції голосних в індоєвропейських мовах і аналізу їх артикуляторно-акустичних особливостей. Ознайомлення з природою голосних створює передумови для глибшого і всестороннього підходу при розгляді розвитку системи голосних в німецькій, а також і в інших мовах, та з'ясуванні причин появи нових фонем.

Ключові слова: еволюція німецьких голосних, зародження нових голосних, умлаут, нові умлаутні звуки, фонетичні зміни, причини зародження голосних.

Статья посвящена рассмотрению эволюции гласных в индоевропейских языках и анализу их артикуляторно-акустических особенностей. Знакомство с природой гласных создает предпосылки для более глубокого и всестороннего подхода при рассмотрении развития системы гласных в немецком, а также и в других языках, и выяснении причин появления новых фонем.

Ключевые слова: эволюция немецких гласных, зарождение новых гласных, умлаут, новые умлаутные звуки, фонетические изменения, причины зарождения гласных.

This article is dedicated to the evolution of vowels in Indo-European languages and the analysis of their articulatory-acoustic features. Introduction to the nature of vowels creates the preconditions for deeper and more comprehensive approach in considering development of the system of vowels in German and in other languages, and determines the causes of the appearance of new phonemes.

Key words: evolution of the German vowels, origination of the new vowels, umlaut, new umlaut sounds, phonetic changes, causes of the vowels origination.